

Lesz-e nemzeti önkormányzat?

A szerb kormány július 2-án elfogadta a nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsairól szóló törvénytervezetet, mely – a sajtójelentések szerint – „sürgősségi eljárásban kerül a köztársasági képviselőház elé”. A (most már) javaslat elfogadását nyilvánvalóan a szerb kormányfő július 6-ai budapesti útjához időzítették. A kormányülés után Svetozar Čiplić emberi jogi és kisebbségügyi miniszter nyilatkozatot adott a szerb sajtónak „a törvény várható előnyeiről”. Elmondta azt is, hogy a törvény szövege „95 százalékban” azonos azzal, amiben a kisebbségi nemzeti tanácsok képviselőivel tavaly megegyeztek – „kivéve a nemzeti tanácsok pénzelésére valamint a választói névjegyzék összeállítására vonatkozó szakaszokat”.

Hét évet késik

A (röviden) nemzeti tanácsokról szóló törvény meghozatala legalább hét évet késik. A szerb kormánynak eredetileg csak „a nemzeti tanácsok megválasztásának szabályait” kellett volna törvényileg rendezni. A nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságainak védelméről szóló – még a volt Jugoszláv Szövetségi Köztársaság (JSZK) Hivatalos Lapjának 2002. február 27-ei számában közzétett – törvény 19. szakaszának utolsó (13.) bekezdése ugyanis előírja, hogy „a nemzeti tanácsok megválasztásának szabályait külön törvény fogja rendezni”. A nemzeti tanácsokat – törvény híján – a volt JSZK Hivatalos Lapjának 2002. július 26-ai számában megjelentetett, a nemzeti kisebbségek tanácsát megválasztó elektori közgyűlés munkájáról szóló szabályzat alapján választották meg. A vajdasági magyar nemzeti kisebbség elsőként választotta meg nemzeti tanácsát a Szabadkán, 2002. szeptember 21-én tartott elektori közgyűlésén. A tanács megbízatása azonban már csaknem három éve megszűnt. Hét év nem kevés idő egy nemzeti kisebbségi közösség jogainak és szabadságainak megvalósítása szempontjából, Szerbia mégsem tartotta fontosnak, hogy ezt a kérdést rendezze. Vagy éppen azért, hogy ne legyen törvényes alapja a nemzeti kisebbségi önkormányzatiság/autonómia e fontos intézménye megválasztásának és működésének? Külön kérdés, hogy mivel fog-

lalkozott (illetve nem foglalkozott) az emberi jogi és kisebbségügyi minisztérium 58 beosztottja az elmúlt egy év alatt és, hogy miért csak most került sor a törvénytervezetnek a kormány elé terjesztésére?

Mi változott?

A nemzeti tanácsokról szóló törvény javaslatával nemcsak az a gond, hogy túl hosszú ideig készült – valójában az emberi jogi és kisebbségügyi minisztérium 2008. július 7-ei felállítása előtt is már létezett a tervezet –, hanem az is, hogy milyen változtatásokkal fogadta el a szerb kormány. Čiplić a kormányülés után ugyanis azt nyilatkozta, hogy „a törvény elfogadása után a nemzeti tanácsok állami szervezeteknek számíthatnának”. Ha ez így igaz, és nem a miniszter tévedéséről van szó, akkor ez lényegében módosítja a nemzeti kisebbségi tanácsok jogi helyzetét és a nemzeti kisebbségek önkormányzatának a megvalósítását és a nemzeti tanácsokkal is egyeztetett – akkor még – munkaváltozat szövegét is. Elképzelhetetlen ugyanis, hogy az államilag irányított és pénzelt nemzeti tanácsok megfogalmazhatják és kifejezhetik a nemzeti kisebbségek érdekeit.

Sokáig vitatott volt, hogy a 2002. évi, úgynevezett kisebbségvédelmi törvény hatályos-e vagy sem, mivel időközben megszűnt a JSZK és Szerbia és Montenegró államközössége is. A szerb (és a hatalomhoz közeli magyar) tisztségviselők és a Magyar Nemzeti Tanács vezetői ugyanis azt állították, hogy ez a törvény napjainkban is hatályos. Ha ez így van, akkor nem lett volna szükség a nemzeti tanácsok hatásköreinek az új törvénybe való foglalására és módosítására. Nyilvánvalóvá válik, hogy a jelenlegi szerb hatalmi szervek számára a nemzeti kisebbségek önkormányzatának, illetve a nemzeti tanácsok jelenlegi (az említett törvénybe foglalt) illetékességi köre is túlságosan szélesnek, ezért elfogadhatatlannak látszik.

Ezt igazolja a nagybecskereki Civil Társadalom Fejlesztéséért Központ (CRCD) legújabb közleménye is, amelyben felhívja a figyelmet, hogy „a nemzeti kisebbségek jogainak megvalósulása terén hátralepést jelent az oktatási kerettörvény”. A Nemzeti Oktatási

Tanács 43 tagja közül a 15 kisebbségi nemzeti tanács ugyanis csak egyetlenegy tagot választhat. Nyilvánvaló, hogy a nemzeti kisebbségek nyelvén folyó oktatás megvalósulására és fejlesztésére egy kisebbségi képviselő szinte semmiféle hatást nem tud gyakorolni.

A követelmények minimuma

A magyar szellemi élet megőrzéséért és fejlesztéséért felelős intézmények, valamint a délvidéki magyarság érdekében tevékenykedő civil szervezetek, történelmi egyházak, politikai szervezetek és az értelmiségiek képviselői a Szabadkán, 2008. október 3-án megtartott tanácskozáson elfogadott Nyilatkozatban fogalmazták meg azt a minimumot, amit a nemzeti kisebbségi tanácsokról szóló törvénynek tartalmaznia kell. Ennek lényegi tartozéka, hogy „az általános választói névjegyzék részét képező választói névjegyzéket a közigazgatási szervek hozzák létre és gondozzák, együttműködve a magyarság érdekvédelmi szervezeteivel” azzal, hogy szavatolniuk kell az önkéntesség elemét a választópolgárok számára.

A nemzeti tanácsok illetékességével kapcsolatban az az álláspont került elfogadásra, hogy ezeknek a tanácsoknak „döntéshozatali, véleményezési, javaslattevési és egyetértési hatáskörökkel” kell rendelkezniük, valamint, hogy „intézményeket, közhasznú gazdasági társaságokat és alapítványokat hozhassanak létre”. Fontos kitétele még a Nyilatkozatnak, hogy a nemzeti tanács törvényben szabályozott jogkörének megszegésével hozott jogi aktusok „a törvény erejénél fogva legyenek semmisek”.

A szabadkai tanácskozás szerint a nemzeti tanács „az oktatás, a művelődés, a tájékoztatás és a hivatalos nyelvhasználat területén hatáskörébe utalt kérdéseket jogszabályszerű általános aktusokkal szabályozza, valamint egyedi döntésekkel rendezze a törvénnyel összhangban”. A közös álláspontok szerint a nemzeti tanács „az állam, a tartomány, valamint a helyi önkormányzatok döntése alapján átruházott hatáskörben közhatalmi feladatokat látna el”.

„Szűkmarkúbb” törvény

Pásztor István, a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) elnöke az újvidéki Dnevnik napilapnak

adott július 4-ei nyilatkozatában „kedvezően értékelte”, hogy a szerb kormány jóváhagyta a nemzeti tanácsokról szóló törvényjavaslatot. A belgrádi Blic napilapnak adott korábbi nyilatkozatában Pásztor már „jelezte azt is, hogy értesülései szerint a nemzeti tanácsokról szóló törvény tervezetét a kormány úgy módosította, hogy az a jogkörök vonatkozásában szűkmarkúbb lesz a szakértők által megfogalmazott eredeti dokumentumhoz képest”. A VMSZ elnökét is kötelezik azonban a szabadkai tanácskozás álláspontjai, amelynek egyébként ő volt a „házelnöke”.

A VMSZ elnökével szemben a Vajdasági Magyar Demokrata Párt (VMDP) a „jelenlegi formájában elfogadhatatlannak tartja a nemzeti tanácsokról szóló törvényjavaslatot”. – A javaslat azáltal, hogy az oktatás, a művelődés, a tájékoztatás és az egyenjogú nyelvhasználat tekintetében csak többszörösen ellenőrzött véleményezési jogot kapott, alkalmatlanná vált a magyar autonómia politikai funkcióinak érvényesítésére. A szerb kormány által elfogadott megfogalmazás következtében a nemzeti tanács nem vállalhatja a vajdasági magyar közösség alapértékeinek feltárását, kifejezését és képviselését. A törvényjavaslat értelmében például nincs joga politikailag legitim állásfoglalást kialakítani a magyarverések ügyében. Ez így nem autonómia – a fogalmazott a VMDP a július 7-ei közleményében.

A terjedelmes, 138 szakaszból álló törvényjavaslat, amelyek közül 82 a választási szabályokkal foglalkozik és mindössze 14 a tanácsok illetékességével, most – a kormány által elvégzett változások szemszögéből – újabb alapos elemzést érdemel. Szükséges lenne tehát, mivel lényegileg meghatározza a nemzeti önkormányzat megvalósulását, hogy a vajdasági magyar közélet szereplői, a civil szervezetek és a Magyar Érdekvédelmi Fórum (MÉF) is mielőbb állást foglaljanak a törvényjavaslatról, még mielőtt a szerb parlament elé kerülne. Amennyiben a törvényjavaslat szövege nem tartalmazza teljes egészében a Szabadkán egyeztetett álláspontokat, a Magyar Koalíció, illetve a Vajdasági Magyar Szövetség köztársasági parlamenti képviselőinek szükségszerűen ellene kell szavazniuk. Erre kötelezi őket a Nyilatkozat és az erkölcs is.

(Vajdaság MA, 2009. július 12.)